

godt som fraværende kulturbegreb hos samme Giddens. Kritikken er hård og velbegrunderet, og det havde unægteligt været interessant, om Kaspersen i interviewet med Giddens havde foreholdt ham nogle af kritikpunkterne. Interviewet fremstår med udmærkede spidsformulerede synspunkter omkring centrale træk ved det posttraditionelle samfund; om dets refleksive karakter, om tradition, fundamentalisme, modernitet og om nødvendigheden af en positiv kritik af velfærdsstaten. Men man sidder nysgerrig tilbage: gad vide, hvad Giddens ville have svaret bare på nogle af de fremførte kritikpunkter? Men som sagt, jeg vil ikke tøve et øjeblik med at anbefale bogen over for dem, der måtte ønske en introduktion til den for øjeblikket mest skrivende, mest omdebatterede, måske også alt for hurtige og ambitiøse, men også meget inspirerende bidragyder til en nutidig og fremtidsholdig sociologi.

Allan Madsen
Sociologisk Institut
Københavns Universitet

Poul Lübcke, *Politikens bog om Politiske Ideer. En grundbog om liberalisme og socialisme*, København: Politikens Forlag, 1995, 315 s., kr. 299,00.

Politisk moral og politisk filosofi er i vælten for tiden. Ikke blot er den siddende regering kommet til magten med et budskab om at ville højne moralen i dansk politik, der er også gået en ny-liberal bølge over landet, og danske politikere er - helt usædvanligt - begyndt at skrive politisk-programmatiske bøger. Og blandt de studerende spores der en udbredt interesse for at diskutere politisk

filosofi og politiske ideer. Det er således på et velvalgt tidspunkt, at Politikens Forlag udgiver en bog om politiske ideer. Forfatteren, der har redigeret flere af forlagets bøger i serien „Vor tids filosofi“, er også den rette til at gøre det. Poul Lübcke er godt inde i sit stof og formår at kombinere et imponerende overblik med detaljerede argumenter for og imod de enkelte synspunkter.

Bogen er en grundbog om liberalisme og socialisme - de ideer, som med rette angives at have været de dominerende gennem de sidste 2-300 år. Formålet er at give en indføring i forskellige varianter af disse politiske tankegange, at fremlægge nogle grundlæggende emner og begreber med hensyn til statens omfang, lighed, rettigheder og velfærd samt diskutere, hvordan disse emner er blevet behandlet af en stribe fremtrædende teoretikere. Det gør bogen godt. Først behandles liberalismen og socialismen hver for sig i to fyldige kapitler, derefter behandles de to følgende kapitler henholdsvis politikken og økonomien i det 20. århundrede, og til sidst diskuteres det 21. århundredes udfordringer med vægt på miljøproblematikken.

Der er virkelig tale om en grundbog i en positiv forstand. Fremstillingen er særdeles pædagogisk. Den er velstruktureret, velformuleret og skrevet i et ligefremt sprog. Terminologien klarlægges, begreberne defineres, vanskelige sammenhænge forklares, og de forskellige teoretikeres opfattelser sammenlignes både i teksten og i overskuelige skemaer og diagrammer. Endelig er der i langt de fleste tilfælde tale om velvalgte eksempler, men selv for den mest omhyggelige og bevidste pædagog kan det gå galt, som når særundervisning for ordblinde elever bruges som et eksempel på udligning af *intelligensmæssige* forskelle (p. 160).

godt som fraværende kulturbegreb hos samme Giddens. Kritikken er hård og velbegrunderet, og det havde unægteligt været interessant, om Kaspersen i interviewet med Giddens havde foreholdt ham nogle af kritikpunkterne. Interviewet fremstår med udmærkede spidsformulerede synspunkter omkring centrale træk ved det posttraditionelle samfund; om dets refleksive karakter, om tradition, fundamentalisme, modernitet og om nødvendigheden af en positiv kritik af velfærdstaten. Men man sidder nysgerrig tilbage: gad vide, hvad Giddens ville have svaret bare på nogle af de fremførte kritikpunkter? Men som sagt, jeg vil ikke tøve et øjeblik med at anbefale bogen over for dem, der måtte ønske en introduktion til den for øjeblikket mest skrivende, mest omdebatterede, måske også alt for hurtige og ambitiøse, men også meget inspirerende bidragyder til en nutidig og fremtidsholdig sociologi.

Allan Madsen
Sociologisk Institut
Københavns Universitet

Poul Lübcke, *Politikens bog om Politiske Ideer. En grundbog om liberalisme og socialisme*, København: Politikens Forlag, 1995, 315 s., kr. 299,00.

Politisk moral og politisk filosofi er i vælten for tiden. Ikke blot er den siddende regering kommet til magten med et budskab om at ville højne moralen i dansk politik, der er også gået en ny-liberal bølge over landet, og danske politikere er - helt usædvanligt - begyndt at skrive politisk-programmatiske bøger. Og blandt de studerende spores der en udbredt interesse for at diskutere politisk

filosofi og politiske ideer. Det er således på et velvalgt tidspunkt, at Politikens Forlag udgiver en bog om politiske ideer. Forfatteren, der har redigeret flere af forlagets bøger i serien „Vor tids filosofi“, er også den rette til at gøre det. Poul Lübcke er godt inde i sit stof og formår at kombinere et imponerende overblik med detaljerede argumenter for og imod de enkelte synspunkter.

Bogen er en grundbog om liberalisme og socialisme - de ideer, som med rette angives at have været de dominerende gennem de sidste 2-300 år. Formålet er at give en indføring i forskellige varianter af disse politiske tankegange, at fremlægge nogle grundlæggende emner og begreber med hensyn til statens omfang, lighed, rettigheder og velfærd samt diskutere, hvordan disse emner er blevet behandlet af en stribe fremtrædende teoretikere. Det gør bogen godt. Først behandles liberalismen og socialismen hver for sig i to fyldige kapitler, derefter behandles de to følgende kapitler henholdsvis politikken og økonomien i det 20. århundrede, og til sidst diskuteres det 21. århundredes udfordringer med vægt på miljøproblematikken.

Der er virkelig tale om en grundbog i en positiv forstand. Fremstillingen er særdeles pædagogisk. Den er velstruktureret, velformuleret og skrevet i et ligefremt sprog. Terminologien klarlægges, begreberne defineres, vanskelige sammenhænge forklares, og de forskellige teoretikeres opfattelser sammenlignes både i teksten og i overskuelige skemaer og diagrammer. Endelig er der i langt de fleste tilfælde tale om velvalgte eksempler, men selv for den mest omhyggelige og bevidste pædagog kan det gå galt, som når særundervisning for ordblinde elever bruges som et eksempel på udligning af *intelligensmæssige* forskelle (p. 160).

De gennemførte analyser og kategoriseringer er klagorende og perspektivrige, men undertiden sker der en forenkling eller en glidning, som dog nok så meget skyldes den komplicerede virkelighed som forfatterens problemer med at være konsistent. For eksempel bestemmes politisk liberalisme ved individuelle friheder og privat ejendomsret, medens økonomisk liberalisme bestemmes ved den frie konkurrence på markedet og dermed en frihed for statslig indblanding (p. 64), men knapt 50 sider længere fremme synes den politiske liberalisme alene at omfatte de individuelle rettigheder som grundlag for et parlamentarisk system, medens den økonomiske liberalisme formodentlig nu også omfatter den private ejendomsret (pp. 111f).

Fra starten defineres en politisk ide som en kombination af tre faktorer: (1) teorier om, hvordan den menneskelige psykologi, samfundet og økonomien *er* indrettet, (2) målsætninger om, hvordan samfundet *bør* indrettes, og (3) en strategi for, hvordan målsætningerne kan realiseres. Uden at klarlægge det eksplicit - endsige diskutere det nærmere - anlægger forfatteren således et værdirelativistisk grundsynspunkt, hvilket nærværende anmelder har den største sympati for. Man kan imidlertid ikke komme udenom, at værdirelativismen i dag står knapt så uanfægtet som for blot 10 eller 15 år siden. Derfor ville det have været relevant, om den videnskabssteoretiske udvikling omkring dette grundproblem var blevet taget op til mere indgående diskussion.

Lübcke ligger ganske klart under for den dårlige klang som termen *ideologi* har blandt mange. Fra bogens begyndelse taler han eksplicit om *ideer*, skønt hans definition til punkt og prikke passer med ideologi-definitionerne i gængse lærebø-

ger (se for eksempel Terence Ball og Richard Dagger i *Political Ideologies and the Democratic Ideal*, 1991, pp. 8-12 eller Andrew Heywood, *Political Ideologies*, 1992, pp. 6f). Han synes videre at tilslutte sig ideologikritikken og dens opfattelse af ideologi som „hule forsøg på at omskrive og forskønne en politisk praksis“, han taler om „ideologisk sukker“, og han siger ligeud, at en ideologi er en degenereret form for en politisk ide, idet han sonderer mellem „den ægte politiske ide“ og „den forvrængede ideologi“ (p. 12). Hvori forvrængningen og degenereringen består mere præcis, kommer han dog ikke nærmere ind på, og han har også svært ved senere at fastholde sondringen (se for eksempel p. 20).

I behandlingen af de liberalistiske og socialistiske hovedskikkelser lægger bogen mere vægt på at præsentere forfatterne på deres egne præmisser end på at behandle deres teori, målsætning og strategi systematisk og dermed danne grundlag for en konklusion om, hvorvidt de har en „samlet politisk ide“ (jf. p. 12). Bogen er imidlertid ikke blot (som anført p. 14) et forsøg på at starte en fornuftig dialog mellem liberalisme og socialisme, idet den desuden introducerer en række andre politiske ideer/ideologier, således fascismen (pp. 28, 126-128), konservatismen (pp. 39-46), kommunitarismen (pp. 173-190) samt demokratiet og menneskerettighederne som en slags overideologi (jf. omtalen af Alf Ross, p. 149). Bogen går derfor i realiteten ud over det angivne tema om liberalisme og socialisme og søger at være nærmest dækkende for nyere idedannelser.

Inden for de enkelte hovedafsnit er fremstillingen stort set ordnet kronologisk, men gennem bogen er der i stigende omfang tale om, at kritik af den ene forfatter danner grundlag for og oplæg til

den næste. Gennem bogen styrkes fortolkningen og kritikken på redegørelsens be-
kostning, og denne tendens fører mod
bogens slutning ligefrem til, at forfatter-
ren selv bidrager til ideudviklingen, så-
ledes i forbindelse med analysen af di-
mensionerne i Alf Ross' demokratibegreb
(pp. 141-148) og i forbindelse med ana-
lysen af velfærdsstaten i det 20. århun-
rede et forslag om markedsstyring af of-
fentligt finansierede tjenesteydelser (p.
238f), eller han støtter danske bidrag til
ideudviklingen, således i forbindelse med
analysen af miljø- og ressourceproble-
merne i det 21. århundrede et forslag om
omsættelige miljøforpligtelser.

I det hele taget er der ingen tvivl om,
at miljøpolitikken optager forfatteren
meget, og diskussionen af bøgerne *Græn-
ser for vækst* (1972) og *Hinsides græn-
ser for vækst* (1992) over for Brundtland-
kommissionens rapport *Vor fælles frem-
tid* (1987) er for detaljeret for en grund-
bog med det angivne formål, samtidig
med at relateringen til det overordnede
liberalisme-socialisme tema (pp. 268ff)
er for tynd.

Bogen slutter på en lidt abrupt måde
med en vag hentydning til EU-problema-
tikken i forbindelse med miljøpolitikken.
I den forbindelse kan man imidlertid rejse
det spørgsmål, om ikke opbygningen af
en Europæisk Union og en demokratisk
beslutningsproces i denne union i sig selv
- og måske på en noget paradoksal måde
- kan blive en central konfliktdimension
mellem liberalister og socialister i det 21.
århundrede. Hvorfor er liberalister så be-

gejstrede for opbygningen af en centrali-
seret statsmagt med blandt andet det for-
mål at gennemføre en planøkonomisk
landbrugspolitik? Hvorfor er socialister
som de danske SF'er nogle af de mest
skeptiske over for bestræbelserne på at
opbygge en federal stat, der kan regulere
et stort marked, omfordele mellem rige
og fattige regioner og bekæmpe grænse-
overskridende miljøproblemer?

Som grundbog for en indføring til de
idepolitiske hovedmodstandere i dagens
politik og deres teoretiske og historiske
forudsætninger vil bogen uden tvivl kun-
ne være hensigtsmæssig i mange sam-
menhænge. Dens bestræbelse på at give
vejledning til videre studier er imidlertid
ikke helt vellykket. I en velment bestræ-
belse på ikke at ville udelukke for mange
på forhånd rummer litteraturvejledningen
kun henvisninger til fremstillinger på
dansk og andre skandinaviske sprog, men
da der ikke findes en samlet litteraturliste,
og da mange af noterne indeholder hen-
visninger til originallitteratur med over-
satte titler, bliver de bibliografiske op-
lysninger utilstrækkelige eller ligefrem
misvisende (se for eksempel noterne 2 til
5 med henvisning til Locke, *To afhand-
linger*). I næste oplag kan dette udbyg-
ges, ligesom alle noter skal gøres færdige
(for eksempel note 7 om Bentham), og
figur 18 (p. 79) - der påfaldende ligner
en efterspørgselskurve - skal erstattes af
en udbudskurve.

Palle Svensson
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet